Vlaams Parlement

stuk **173** (2014-2015) – Nr. 1
ingediend op 20 november 2014 (2014-2015)

Gedachtewisseling

met de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand (VVOB)

Verslag

namens de Commissie voor Onderwijs
uitgebracht door de heer Peter Persyn

verzendcode: OND

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: mevrouw Kathleen Helsen.

Vaste leden:
mevrouw Vera Celis, de heer Koen Daniëls, de dames Ingeborg De Meulemeester, Kathleen Krekels, de heer Kris Van Dijck, mevrouw Miranda Van Eetvelde;
de heren Jos De Meyer, Jenne De Potter, Jan Durnez, mevrouw Kathleen Helsen;
mevrouw Ann Brusseel, de heer Jo De Ro;
de dames Caroline Gennez, Tine Soens;
mevrouw Elisabeth Meuleman.

Plaatsvervangers:
de heer Peter Persyn, mevrouw Grete Remen, de heren Axel Ronse, Willy Segers, de dames Ann Soete, Manuela Van Werde;
de dames Caroline Bastiaens, Sabine de Bethune, Vera Jans, Katrien Schryvers;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Francesco Vanderjeugd;
de dames Ingrid Lieten, Katia Segers;
mevrouw Elke Van den Brandt.

Toegevoegd lid:
mevrouw Barbara Bonte.

INHOUD

I. Inleidende uiteenzetting door de genodigden 4
II. Bespreking 7
1. Vragen en opmerkingen van de leden 7
2. Antwoorden van de genodigden 8

Bijlage: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be

In het kader van de opstart van haar werkzaamheden voor de nieuwe legislatuur 2014-2019 hield de Commissie voor Onderwijs op donderdag 23 oktober 2014 een oriënterende gedachtewisseling met vertegenwoordigers van de Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand. Namens deze vereniging werd het woord gevoerd door de heer Bart Dewaele, directeur-generaal, en de heer Sven Rooms, programmadirecteur. Bij hun toelichting maakten zij gebruik van een PowerPointpresentatie en vertoonden ze twee korte filmpjes van op YouTube. Zowel de PowerPointpresentatie als de – in die PowerPointpresentatie vervatte – links naar de vertoonde filmpjes zijn als bijlage terug te vinden op de dossierpagina van onderhavig verslag op www.vlaamsparlement.be.

I. Inleidende uiteenzetting door de genodigden

De heer *Bart Dewaele*, directeur-generaal VVOB, wil bij de aanvang van zijn toelichting drie boodschappen meegeven. De vereniging waarvan hij aan het hoofd staat, werkt momenteel in negen ontwikkelingslanden aan onderwijsvernieuwing en -verbetering waardoor ze een gunstig effect sorteert op twee miljoen leerlingen. Hij onderstreept daarbij dat het werk in kwestie – waarbij heel veel Vlaamse onderwijsinstellingen betrokken zijn – door de partners wel degelijk wordt gepercipieerd als komende van het Vlaamse onderwijs. Een tweede boodschap is dat het officiële Vlaamse onderwijsbeleid (lees: het Vlaams ministerie van Onderwijs) de solidariteit met het Zuiden concreet kan invullen via VVOB, dat in de gastlanden namelijk ook het officiële onderwijsministerie als partner heeft en assisteert. En last but not least vereist het behoud van de goede resultaten van de organisatie een sterkere en meer formele verankering van VVOB in het Vlaamse onderwijs- en ontwikkelingsbeleid.

Naast de genoemde inzet van Vlaamse onderwijsexpertise om de kwaliteit van het onderwijs in het Zuiden te verbeteren, wordt omgekeerd ook de ervaring uit het Zuiden gebruikt als inspiratie voor het denken over gelijke onderwijskansen in Vlaanderen. Verder wordt in de actie Scholenbanden een duurzame pedagogische relatie opgebouwd tussen leerlingen, stagiairs en scholen uit Noord en Zuid.

Wat het basisactieterrein betreft, wordt zowel gewerkt in het kleuteronderwijs (dat ondanks zijn onmiskenbare belang in het Zuiden nog in de kinderschoenen staat) zelf, als in de overgang naar het lager onderwijs. In dat lager onderwijs richt men zich specifiek op de leerresultaten voor wiskunde, probleemoplossend vermogen, taal en levensvaardigheden. In het daarop volgende technisch en beroepsonderwijs wordt dan weer gefocust op de transitie naar de arbeidsmarkt. Binnen de drie genoemde sectoren stelt VVOB zich de vorming en navorming van leerkrachten en directies tot doel, maar ook de afstemming van de verschillende niveaus door middel van strategische ondersteuning.

De heer Dewaele toont daarop een wereldkaart waarop de negen partnerlanden waar VVOB actief is zijn aangeduid, evenals de domeinen waarop men in die landen actief is. Het gaat meer bepaald over Vietnam (kleuteronderwijs en technisch en beroepsonderwijs), Cambodja (lager onderwijs), Zuid-Afrika (lager onderwijs), Zimbabwe (kleuteronderwijs), Zambia (kleuteronderwijs en technisch en beroepsonderwijs), de Democratische Republiek Congo (technisch en beroepsonderwijs), Ecuador (technisch en beroepsonderwijs) en Suriname (technisch en beroepsonderwijs).

Daarna wordt een kort filmpje vertoond over een blinde leraar in Kenia, waarin de man zijn verhaal doet en zijn lespraktijk getoond wordt. Het filmpje illustreert volgens de heer Dewaele de noodzaak om de instructiekwaliteit te verbeteren, evenals het belang van gelijke kansen. Voor wat dat laatste betreft, wijst hij er wel op dat er niet gefocust wordt op de leraren met een handicap maar op gelijke

kansen voor de leerlingen, in het bijzonder meisjes, maar in sommige landen ook jongens. Derde motief voor de keuze van dit filmpje, is dat de school die erin voorkomt in aanmerking komt voor een scholenband. Het is immers geen eliteschool, maar anderzijds is ze ook niet al te arm.

De spreker wijst er verder op dat VVOB zo'n 135 vaste medewerkers heeft. Zo'n dertig Vlaamse expats verblijven permanent in het buitenland, waar ze een team vormen met 87 lokale medewerkers. Op het hoofdkantoor in Brussel zijn achttien personen tewerkgesteld. Daarnaast zetten zo'n vijftig Vlaamse onderwijsexperts zich voor korte termijn in, meestal in werktijd die door hun eigen organisatie ter beschikking wordt gesteld. Deze groep groeit trouwens gestaag aan. Ook kan er beroep gedaan worden op een veertigtal stagiairs uit de lerarenopleidingen en de pedagogie.

De directe doelgroep van de VVOB-activiteiten bestaat uit honderden onderwijsmanagers en duizenden onderwijsverstrekkers (vaak docenten in de lerarenopleiding). Door het hefboomeffect dat daarvan uitgaat, kunnen zo'n twee miljoen leerlingen genieten van kwalitatief beter onderwijs. Daarbij is het ook bijzonder belangrijk dat VVOB in elk partnerland een permanent kantoor heeft. De ervaring leert immers dat nogal wat samenwerkingsinspanningen zijn spaak gelopen op communicatie. De jaarlijkse 'omzet' van de organisatie bedraagt ongeveer 10,5 miljoen euro. Daarvan is 90 percent afkomstig van de federale overheid en vijf percent van de Europese Commissie en de Britse ontwikkelingssamenwerking (DfID). De Vlaamse overheid staat in voor de resterende vijf percent en verstrekt daarmee een belangrijke werkingstoelage. Het grootste effect wordt echter onmiskenbaar bewerkstelligd doordat de VVOB inhaakt op de onderwijsmiddelen van de lokale overheden, hun capaciteit versterkt (zonder zelf in de plaats daarvan te treden) en steun verleent op langere termijn. Door dit hefboomeffect en de relatief goedkope technische assistentie kan VVOB kostenefficiënt werken. Ter illustratie van een en ander noemt de spreker daarop enkele van het toenemend aantal Vlaamse onderwijsactoren dat een formeel samenwerkingsakkoord sloot met VVOB om technische expertise aan te bieden in Vlaanderen zelf of (kort) in het buitenland. Het gaat daarbij onder andere over het departement Onderwijs, bijna alle Vlaamse lerarenopleidingen van de hogeschoolgroepen, de pedagogische begeleidingsdienst van het VSKO (op de pedagogische begeleidingsdienst van het gemeenschapsonderwijs wordt gehoopt), het avondonderwijs, de regionale technologische centra, de universiteiten en de Nederlandse Taalunie. Er zijn scholenbanden gevormd tussen vijftig scholen, waarvan 25 Vlaamse en 25 overzeese scholen. In de raad van bestuur van VVOB zitten naast leden van het Vlaams Parlement (één per fractie) ook leidinggevende ambtenaren, vertegenwoordigers van het (hoger) onderwijs, experten en twee vertegenwoordigers van de federale overheid. Via het platform educaid.be zijn alle Belgische actoren rond onderwijs en ontwikkelingssamenwerking betrokken. Daarnaast is er, zoals hoger reeds aangegeven, ook een beginnende relatie met internationale donoren.

De heer Bart Dewaele gaat daarna in op de resultaten die VVOB boekt in ontwikkelingslanden. In Rwanda bijvoorbeeld, richt men zich met een programma rond schoolmanagement en -leiderschap in middelbare scholen op 1114 directeurs, die op hun beurt 18.312 leerkrachten aansturen, die op hun beurt 534.712 leerlingen bereiken. Of de doorgegeven competentie ook daadwerkelijk wordt toegepast, wordt onderzocht via steekproeven. Ook voor Ecuador (programma rond technisch en beroepsonderwijs) en Cambodja (programma rond lager en lager secundair onderwijs) verschaft de spreker soortgelijke informatie, weze het dat het hier om wat kleinschaliger initiatieven gaat (waarmee overigens respectievelijk nog altijd 36.013 en 160.000 leerlingen worden bereikt).

Hij benadrukt dat men in het Zuiden wel degelijk open staat voor en uitkijkt naar goede ideeën om de soms toch wel dramatische patstelling waarin men zich bevindt

te doorbreken. Als voorbeeld daarvan haalt hij aan dat eenvoudige tests hebben uitgewezen dat in Zuid-Afrika vier op de tien leerlingen in het vierde en vijfde jaar van de lagere school helemaal geen wiskunde kennen, die ze nochtans 'aangeleerd' kregen. Een vaststelling die ook op vijftienjarige leeftijd nog opgaat. Professor Peter Van Petegem van de EduBROn-onderzoeksgroep (Universiteit Antwerpen) werkt samen met VVOB in Zuid-Afrika rond deze problematiek. Zijn wetenschappelijk team onderzoekt of de VVOB-interventies daadwerkelijk het beoogde resultaat behalen.

De heer Dewaele geeft vervolgens toelichting over wat VVOB in Vlaanderen doet op vlak van bewustmaking over het belang van onderwijs in de ontwikkelingssamenwerking. Hiervoor vertoont hij een tweede filmpje over het bezoek van twee Vlaamse leerlingen en hun lerares aan een school in Rwanda. De film over dit uitwisselingsproject toont tegelijk wat VVOB doet op het vlak van communicatie. Samen met Klasse wordt elk jaar een grotere actie gevoerd. Dit wordt geïllustreerd met de volgende dia die een beeld toont uit het nummer dat Yeti (Klasse voor leerlingen uit de derde graad van het lager onderwijs) maakte naar aanleiding van een verblijf in Paramaribo, Suriname. Op die manier wordt gewerkt aan de bewustmaking van Vlaamse lagereschoolkinderen.

Er kan zonder overdrijving worden gesteld dat de begeleiding door VVOB van onschatbare waarde is voor duurzame scholenbanden. De spreker projecteert een wereldkaart waarop de landen zijn aangeduid waar zich scholen bevinden waarmee er een scholenband is aangegaan. Diverse hiervan situeren zich overigens ook buiten de hogergenoemde negen partnerlanden. Een dergelijk traject begint doorgaans relatief vrijblijvend met een beperkte financiering, die stijgt naarmate de kwaliteit van de samenwerking stijgt. Het project wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid.

Elk jaar kan een veertigtal stagiairs goed begeleid naar een buitenlandse school.

In het kader van het eerder genoemde, relatief nieuwe, programma voor gelijke kansen zijn verschillende acties gepland. Zo werd bijvoorbeeld al overleg gepleegd over de inspiratie die het Zuiden (met name Vietnam en Suriname) kan bieden voor de problemen waarmee we hier geconfronteerd worden inzake het moedertaalonderwijs.

De spreker komt dan tot de aanbevelingen die VVOB wil formuleren ten aanzien van de beleidsmakers. Via een stevige aanwezigheid van Vlaamse volksvertegenwoordigers in de raad van bestuur zou binnen het Vlaams Parlement gewaakt moeten kunnen worden over de ruimte voor onderwijs in het Vlaamse internationale beleid, evenals over de ruimte voor solidaire internationalisering in het Vlaamse onderwijsbeleid. Verder komt het hen toe de institutionele plaats van de VVOB mee te helpen bewaken. Zulks is niet altijd eenvoudig, want als vzw, die volgens haar statuten met overheden moet werken, wordt VVOB voor 90 percent federaal gefinancierd terwijl ze toch werkzaam is rond wat in essentie een gemeenschapsbevoegdheid is en een bijna exclusief Vlaamse raad van bestuur heeft.

Verder beveelt VVOB aan om in de beleidsnota Onderwijs evenals in de daaropvolgende beleidsbrieven de specifieke rol van de vereniging op te nemen binnen het onderdeel Internationalisering. Daarmee verklaart het Vlaamse ministerie van Onderwijs zich formeel actief in het Zuiden en staat de Vlaamse onderwijsexpertise op de kaart. VVOB zorgt overigens mee voor de realisatie van de millenniumdoelstellingen inzake basisonderwijs, kinderrechten en goed bestuur, zoals deze voorzien zijn in het Vlaamse kaderdecreet inzake Ontwikkelingssamenwerking, en dat ook buiten de drie Vlaamse partnerlanden.

De Vlaamse overheid, van haar kant, speelt ook een rol in het akkoord tussen VVOB en de federale overheid, die – ter onderbouwing van haar rol als basisfinancier van de organisatie – van de Vlaamse Gemeenschap, middels een kaderakkoord, formele bevestiging vraagt dat VVOB zich terdege kwijt van de gemeenschapsbevoegdheid die Onderwijs toch is. In het verlengde daarvan is het dan ook belangrijk dat VVOB een duidelijk omschreven plaats zou hebben binnen het Vlaamse beleid, tegen de tijd dat – over enkele jaren – een nieuwe overeenkomst moet worden afgesloten tussen VVOB en de federale overheid. Het hoeft geen betoog dat zulks ook belangrijk is voor de geloofwaardigheid (en dito financierbaarheid) van de organisatie vis-à-vis internationale partners en donoren, zoals de Europese Unie. Op een meer individueel niveau kan een dergelijk duidelijke engagement vanwege de Vlaamse overheid ook behulpzaam zijn voor het uitklaren van de fiscale situatie van een aantal expats, die in sommige landen momenteel wat precair is.

Een derde aanbeveling is de opname van onderwijs als prioritair thema in het hoger reeds genoemde kaderdecreet Ontwikkelingssamenwerking, en wel omdat dat in het huidige regeerakkoord ook het geval is.

Ten vierde spreekt het voor zich dat het behoud van de financiering ten belope van 300.000 euro voor de werking en 130.000 euro voor de scholenbanden bijzonder belangrijk is. Eventuele bijkomende financiering zou gebruikt kunnen worden voor nieuwe programma's in Vlaamse partnerlanden als Malawi en Suriname. Daarnaast zou er bijvoorbeeld ook gedacht kunnen worden aan uitwisselingsreizen voor leerkrachten en directies. Daar zit immers duidelijk heel wat potentieel in. Ook zou een sterkere samenwerking met Zuiddag, dat momenteel erg afhankelijk is van subsidies op korte termijn en enkele grote sponsorende bedrijven, het initiatief structureel kunnen verankeren, terwijl het tegelijk ook mooi zou passen in de portfolio van VVOB.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

Mevrouw *Ingeborg De Meulemeester* vraagt of een scholenband de basis kan vormen voor een stedenband. Welke ervaringen heeft VVOB met structurele veranderingen in de samenleving als effect van een scholenband? Moet eerst de geest van een samenleving veranderen om iedereen naar school te krijgen of moet men degenen die onderwijskansen kregen informeren over de noodzaak van structurele veranderingen? Moet ontwikkelingseducatie in het Noorden een wezenlijk onderdeel uitmaken van de werking van de departementen Ontwikkelingssamenwerking en Onderwijs? Leiden stagemogelijkheden voor studenten tot duurzame projecten die ook na afloop op zichzelf kunnen blijven bestaan?

Mevrouw *Tine Soens* verklaart blij te zijn met de wisselwerking tussen Noord en Zuid en vraagt concrete voorbeelden van zaken die men in het Zuiden geleerd heeft en nu hier toepast. Komen er VVOB-projecten onder druk door federale of Vlaamse besparingen?

De heer *Koen Daniëls* had graag vernomen of, en zo ja, hoe VVOB desgevallend ook samenwerkt met Twinning in Marokko of andere projecten op grond van bilaterale akkoorden zoals die met Zuid-Afrika.

De heer *Jo De Ro* vraagt meer uitleg over de beginnende contacten met internationale donoren.

Mevrouw *Vera Celis* informeert of er wordt samengewerkt met andere humanitaire verenigingen die focussen op onderwijs. Zijn er in de projecten afspraken over de

uitwisseling van mensen met bepaalde diploma's, zodat ze hier ervaring kunnen opdoen?

2. Antwoorden van de genodigden

De heer *Bart Dewaele* antwoordt dat VVOB, met het oog op synergie, systematisch nagegaan heeft of zij een scholenband kon opzetten of ondersteunen op plaatsen waar er al een stedenband is. Dat bleek echter niet zo evident. De vraag is verder wat structurele veranderingen zijn en hoe men ze meet. VVOB gaat dit jaar wel proberen een impactmeting te doen, ook al is het moeilijk om het effect van alleen haar inspanningen te isoleren.

De heer *Sven Rooms* vult aan dat men langs beide zijden tegelijk moet werken. Zo werkt VVOB in Vietnam samen met de Women's Union, die vrouwen bewustmaakt over het belang van kwaliteitsvol onderwijs, maar adviseert zij tegelijk het ministerie van Onderwijs op het vlak van gelijke kansen en vraagt zij er aandacht voor in lerarenopleidingen en navorming.

De stages worden, in het kader van de partnerschappen met onderwijsactoren zoals bijvoorbeeld de lerarenopleidingen, structureel ingebed door de stagiairs in een programma op te nemen waarin hun instelling expertise inbrengt. Op die manier kan een en ander ook na hun terugkeer verder opgevolgd worden.

De heer *Bart Dewaele* bevestigt dat ontwikkelingseducatie essentieel is. Klimaat, veiligheid, migratie, voedsel en ongelijkheid zijn grensoverschrijdende thema's en vormen evengoed problemen in onze samenleving. Hij hoopt dan ook dat dit gegeven bewaard blijft als vakoverschrijdende eindterm.

Qua besparingen zijn er op federaal niveau behoorlijk forse besparingen aangekondigd. Hopelijk komen er geen Vlaamse.

De heer *Sven Rooms* antwoordt dat VVOB de onderwijsinstellingen heeft bevraagd over welke thema's binnen gelijke kansen ze ideeën wensen, waarna ze die heeft gekoppeld aan de ervaringen van de instellingen in het Zuiden. Voorbeelden zijn: moedertaal en instructietaal, armoede en drempels binnen de school, jongeren uit kansengroepen aantrekken voor het lerarenberoep, diversiteit en minderheden. Ondertussen vond overigens ook reeds een rondetafelgesprek plaats over het eerstgenoemde thema.

De heer *Bart Dewaele* verduidelijkt verder dat Twinning doorverwijst naar de scholenbanden van VVOB, dat materiaal heeft op haar website en vorming aanbiedt. Bij andere initiatieven is de vereniging niet betrokken. In dat verband betreurt hij dat de vorige minister van Onderwijs grote Unicefprojecten in India en Mozambique financierde buiten VVOB om.

VVOB heeft met de Europese Unie momenteel twee financieringen lopen. In beginsel financiert de EU echter alleen als men zelf ook eigen middelen inbrengt. Dat verkleint voor VVOB sterk de kansen, want de vereniging heeft geen dergelijke eigen middelen en is daardoor verplicht sterk aan te sluiten bij wel financierbare programma's die al federaal mee gefinancierd worden. Toch zijn inmiddels twee projecten al een eerste goedkeuringsfase gepasseerd: een van het HIVA samen met de Britse ontwikkelingssamenwerking (DfID) in Rwanda en een over leren lezen van Australian Aid en USAID. Met de ELMA Foundation is men in gesprek over een project in Zambia.

Daarnaast zou men desgevallend ook advies kunnen verlenen, maar dat dreigt vragen op te roepen over de identiteit van de organisatie, want consultancy is nu eenmaal commercieel. Verder vragen ook grote, multilaterale fondsen zoals

de Wereldbank en het Global Partnership for Education in elk land experts om mee na te denken over de besteding van hun middelen. Een formelere band met het Vlaamse onderwijsbeleid zou de kansen van VVOB op dat vlak ook opnieuw verhogen.

De heer *Sven Rooms* verzekert de commissieleden dat VVOB actief de samenwerking met andere organisaties nastreeft. Hij verwijst daarvoor opnieuw naar het educaid.be-platform. In het Zuiden wordt regionaal samengewerkt met organisaties als FAWE en met de nationale onderwijsministeries en lerarenopleidingen. Hij onderstreept in dat verband dat VVOB niet substitueert maar lokale capaciteit versterkt. De vereniging coördineert soms ook het donoroverleg tussen verschillende organisaties die actief zijn in het Zuiden.

De heer *Bart Dewaele* legt nog uit dat er geen leraren worden uitgewisseld. Wel wordt gebruikgemaakt van de expertise van het departement Onderwijs over beroepsprofielen voor leerkrachten.

De heer *Peter Persyn*, die zelf nog actief is geweest als ontwikkelingshelper in het Zuiden en ook hier als coördinator in de medische sector, suggereert om lering te trekken uit de bestaande expertise over het opzetten van cofunding van ziekenhuizen. Naar analogie hiervan kan een school van middelbare grootte in het kader van een scholenband volgens hem toch wel zo'n 10.000 euro mobiliseren voor een partnerschap met het Zuiden, waarbij zowel ouders als gemeente betrokken worden. Daarnaast noemt hij mecenaat en grote fortuinen. Hij erkent als medicus dat het meest probate middel tegen moedersterfte er ongetwijfeld in bestaat meisjes naar school te sturen. Hij heeft er overigens ook geen moeite mee te erkennen dat de medische sector heel lang de ontwikkelingssamenwerking domineerde ten koste van de onderwijssector. Wat meer evenwicht tussen de beide sectoren lijkt hem dan ook aangewezen.

De heer *Bart Dewaele* erkent dat er nog een fondsenmarkt is voor onderwijsinitiatieven, maar wijst er meteen op dat brede fondsenwerving zijn organisatie zou veranderen in een ngo. Private donoren willen echter snelle en zichtbare resultaten, waardoor men acties voor concrete scholen moet opzetten, terwijl VVOB structureel werkt op het niveau van het onderwijssysteem, wat een andere opdracht is. Hij verwijst andermaal naar de statuten van de vzw. Wat gesuggereerd werd, is ongetwijfeld interessant maar vereist in wezen het oprichten van een andere organisatie.

Kathleen HELSEN,
voorzitter

Peter PERSYN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

DfID	(Brits) Department for International Development
Educaid	Belgian platform for education and development
FAWE	Forum for African Women Educationalists
HIVA	Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving
Unicef	United Nations Children's Fund
USAID	United States Agency for International Development
VSKO	Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs
VVOB	Vlaamse Vereniging voor Ontwikkelingssamenwerking en Technische Bijstand